

מסורת הש"ם

(א) גני הערוך גיפן], (ב) ממין סופרים פ"א הלכה טו, (ג) מילתא פרשת בל, (ד) ג'ל'ובשאר ארעות שלג' שנה דר' מאות שנה בן הגי' צע"י ופילקוט פ' בראשית וכן צירושלמי ועיי' ח"א וכן אחת במס' מופרים פ"א], (ס) [פסהדרין לז,] (ז) [נפי' בראשית רבה סוף פרשה י',] (ח) [נרבות סא,] (ט) [נבראשית ז',] (ע) [ד"ה טשא' אמרי ד"ה הרגו,] (פ) [נפי' מהרש"א], (צ) [ג'ל' וישלח אהר',] (ק) [במדבר קה"ר יב ט],

גליון הש"ם

גב' ובתבו לו. עיי' ע"ש ב"ק פ"ד סימן ט:

הגהות הב"ח

(א) גב' דתלמי התנן מאי היא דתנא מעשה: (ב) רש"י ד"ה הרגו וכו' ולא הקפיד אלא על הכהמות: (ג) תוס' ד"ה ורב אשי אמר כי תניא הלא וכו' אמר רב אשי כדתינא און בון וכו' ומגילה עד שתתא כתובה אשורית על הספר וכו':

הגהות מהר"ב ונשבורג

[א] גב' מ"ט דמתי כה ככתנא וכלשונא. כ"ב ג'ל ככתנא וממנא וכי' הפרי"ח סימן מר"ל ובספר טורי און יעשה"ה: [ב] תוס' ד"ה ורב אשי וכו' ור' יהודה הלא. כ"ב עיי' מנחות דף לא ע"ב מוס' ד"ה עשה כו' דרד"ק:

מוסף רש"י

זאטוטי. לשון גודל ושיועו בלשון יוניי (ב"ם כא:).

רבינו חננאל

(פ)מחזיקין דקתני נכתבין בכל לשון בגיפן שלטו (פ), כלומר בצורות האותיות שלנו ובלשון אחרת וזולתי לשון הקודש, לפיכך מטמאין את הדברים שהאותיות נכתב אשורי הן. ומתני השנירה במסכת ידים בגיפן של שאר לשונות שבאומות, לפיכך אין מטמאין [את הדידים]. והאי פירוקה דרבה אפירכה וסוגיא דשמעתא בפירווקא דרב אשי סלקא. (את הדידים). ואקשינן אי הכי מאי איריא עיבירית שכתבו תרגום, אפי' עיבירית שכתבו עיבירית בגיפן של שאר לשונות לא, דקתני עד שיכתבנו אשורית על העור בדיו. ופרקינן לעולם שתי המשניות בגיפן שלנו ומשנה השנייה במסכת ידים לר' שמאלא בן גמליאל הוא דמצריך בכל הספרים אשורית. ודחינן וואקמא למתנינן דהתם רב אשי, בשאר ספרים וזולתי ספר תורה ור' יהודה היא. דתניא ספרים נכתבין בכל לשון ורבותינו (החזירין) ויזבחו וקריים שלמנים לוי' בפרוי בי באפס הרגנו איש ויברענא עקרו זור: בראשית מט ו משות' ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכבם על החמור ויקשב ארצה מצרים ויקח משה את משה האלללים שמוה ד כ מושב בני ישראל אשר ישבו במצרים וכו' וישלח את זאטוטי בני ישראל ואל זאטוטי בני ישראל לא שלח ידו לא

גופן. כתיבה: כאן גנופן שלנו. ממנינן דקמני ככל לשון שלא שינה את הכתב אלא ששינה את הלשון וצרייתא גנופן שלהן: הא. דאמר עד שיכתבנו בכתב אשורית: רבן שמעון בן גמליאל היא. דפליג אדרבנן במתנינן: אי רבן שמעון בן גמליאל. אמאי קמני בצרייתא

כאן ⁽⁶⁾ בגופן שלנו כאן בגופן שלהן אמר ליה אביי במאי אוקימתא לההיא בגופן שלהן מאי איריא מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא אפילו מקרא שכתבו מקרא ותרגום שכתבו תרגום נמי דהא קתני עד שיכתבנו אשורית על הספר בדיו אלא לא קשיא הא רבנן הא רשב"ג אי רשב"ג הא איכא יונית אלא לא קשיא כאן בספרים כאן בתפלין ומוזוות תפלין ומוזוות מ"ט משום דכתיב בהו ¹והיו בהוייתן יהו מאי תרגום שכתבו מקרא איכא בשלמא תורה איכא ²יגר שהדוחא אלא הכא מאי תרגום איכא אלא לא קשיא כאן במגילה כאן בספרים מגילה ^א מ"ט דכתיב בה ³בכתבם וכלשונם מאי תרגום שכתבו מקרא איכא אמר רב פפא יגושמע פתגם המלך רב נחמן בר יצחק אמר וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן רב אשי אמר כי תניא ההיא בשאר ספרים ורבי יהודה היא דתניא תפלין ומוזוות אין נכתבין אלא אשורית ורבותינו התירו יונית והכתיב והיו אלא אימא ספרים נכתבים בכל לשון ורבותינו התירו יונית התירו נכתבין אמר אלא אימא רבותינו לא התירו שיכתבו אלא יונית ותניא א"ר יהודה אף כשהתירו רבותינו יונית לא התירו אלא בספר תורה ומשום מעשה דתלמי המלך ⁽⁶⁾ דתניא ⁷מעשה בתלמי המלך שכינס שבעים ושנים וקנים והכניסן בשבעים ושנים בתים ולא גילה להם על מה כינסן ונכנס אצל כל אחד ואחד ואמר להם כתבו לי תורת משה רבכם נתן הקב"ה בלב כל אחד ואחד עצה והסכימו כולן לדעת אחת ⁽²⁾ *וכתבו לו ⁵אלהים ברא בראשית ⁶אעשה אדם בצלם ובדמות ⁷ויכל ביום הששי ויישבות ביום השביעי" ⁸זכר ונקבה בראו ולא כתבו בראם ⁹הבה ארדה אבלה שם שפחתם ¹⁰ותצחק שרה בקרובה ¹¹כי באפם הרגו שורו וברצונם עקרו אבום ¹²ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על נוקא בני אדם ¹³ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים ⁽⁷⁾ובשאר ארצות ארבע מאות שנה ¹⁴וישלח את זאטוטי בני ישראל ¹⁵ואל זאטוטי בני ישראל לא שלח ידו לא

וקשה דהא בפרק כל כתבי (שנת דף קטו: ושם) אמר רב אשי ⁽²⁾ אין צין ספרים למגילה אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ומגילה נרין אשורית כספר וצדיו אלמא דנשאר ספרים לא נרין אשורית וספר דדיו ואם כן מנא ליה לרב אשי לומר דר' יהודה מחמיר ומנריך כולי האי והא לא אשכח התם שום מנא דפליג עליה וי"ל דההיא דכל כתבי ⁽²⁾ מייירי לענין הגלה מפני הדליקה דווקא והכי קאמר נשאר ספרים יש להצילם אע"ג דנכתבין בכל לשון שהרי יש בהן כמה שמות קדושים אצל במגילה שאלין בה שום ארכיה אין להצילם אלא אם כן כמזהב כלכתמה והלא מייירי להכשיר לקרות בהן: **אַלְהִים** **בְּרָא** **בְּרֵאשִׁית** פ"ה שאם כתבו בראשית ברא היו אומרים בראשית שם הוא ושמי רשיות הן וקשה שהרי בראשית אין שם כלל אלא בתחלה ועוד

שכתבו לו בלשון יונית בתחלה ונ"ל שהיונים היו יודעים שלעולם יש להזכיר הצורה בתחילה ואם כן אלו כתבו בראשית קודם היה אומר דשמי רשיות הן והסיבה הראשונה היו צורא אחד ואלהים היו השני משום הכי הפכו לו: **עַל** **נושא** **אדם**. פן יאמר להם וכי לא היה לו למשה רבנס סוס או גמל: ⁽³⁾ **(וְאֵל)** **זִאטוּטִי** **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**. וקשה אמאי לא כתבו לו וישלח את אצילי בני ישראל דכתיב בנסמן והיו לשון גדולה ויש לומר לפי שלא רצו לשקר ולכך כתבו לו זאטוטי

במקום נערי ובמקום אצילי דמשמע לשון גדולה כמו זוטו של ים ⁽³⁾דף כא: ומשמע נמי לשון השפלה כדאמרין התם ⁶ האומר ללוה חרצי (יעשה מד) זו צבל שהוא זוטו של עולם פי' עומקו ומחמתו ושפלה מכל ארצות כדאמרין נמי התם (שנת דף קיג:) הלאך נקרא שמה צבל שכל ממי מצול ננערו שם (וצמס דף קיג:)

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

ט.

תורה אור השלם

1. ויהי הדבברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך: דברים ו
2. ויקרא לו לבן יגר שהדוחא ויעקב קרא לו גלעד: בראשית לא מז ויקראו ספרי המלך בעת ההיא בחודש השלישי הוא חודש סיון בשלושה ועשרים בו ויקבת בכל אשר צוה מרדכי אל היהודים ואל האחשדרפנים והפחות ושרי המדינות אשר מהדו ועד בוש שבע ועשרים ומאה מדינה מדינה ומדינה בבקבה ועם ונעם כלשנו ואל הכהנים ככתבם וכלשונם: אסתר ח ט קימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנזלים עליהם ולא יעבור להיות עשים את שני המינים האלה בכתבם וכונמם בכל שנה וישינה:

אסתר ט כ
4. וגשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו כי רבה היא וכל הנשים יענו יקר לבעליהן למגדול ועד קטן: אסתר א כ
5. בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: בראשית א א
6. ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ויקרו בדוגת חים ובעוף השמים ובהמה ובכל הארץ ובכל הרמש ודמש על הארץ:

בראשית א כ
7. ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה ויחבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה:

בראשית ב ב
8. וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֹתָם אָדָם בְּיוֹם הַבְּרִיאָה:
בראשית ה ב
9. הִבֵּה נִדְרָה וְגִבְלִיהָ שֵׁם שְׁפָתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שֹׁפֵת רֵעֵהוּ:

בראשית יא ז
10. וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אֲחֵרִי בָלְתִי וְהָיְתָה לִי בִּצְדָהּ וְאֵדִינוּ יָקָן:

בראשית יח ב
11. בְּסֶדֶם אֶל תִּבְעֹה נַפְשִׁי בְּקִהְלֵם אֶל תִּמְדּוּ בְּכַדִּי כִּי בְּאַפִּם הִרְגֹנוּ אִישׁ וּבִרְעֵם עֲקְרוּ זֹרֹת:
בראשית מט ו
12. וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת אֲשֶׁתוֹ וְאֶת בָּנָיו וִירְכָבֵם עַל הַחֲמֹר וַיִּקֶּשׁ אֶרֶצָה מִצְרַיִם וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת מֹשֶׁה הָאֱלֹלִים שְׁמוֹת ד כ מושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה:

שמות יב מ
14. וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלֹו עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ וַיִּקְרִיבוּ שְׁלָמִים לַיהוָה:
שמות כד ה
15. וְאֵל אֲצִילֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שִׁלַּח יָדוֹ וַיַּחֲזֹו אֶת הָאֱלֹלִים וַיִּאֲבְלוּ וַיִּשְׁתַּח:

שמות כד יא

בשׁלָמָא **תורה איכא יגר שהדוחא**. וקשה אמאי מפסלא בהכי והלא אילו היה חסר כל אלו ⁹ השלש מיצות לא מפסיל

בהכי כדאמרין צניגין ^(דף ט.) ספר תורה שחסר יריעה אחת אין קורין צו משמע דווקא יריעה אחת אבל פסוק אחד לא דחק הקוטרם

לומר דגרע טפי כשהוא כתוב תרגום מכשהוא לא נכתב כלל ויש לומר דהכא לא בא אלא להשמיענו דהוי טעות ונריך להגיהו:

כאן במגילה כאן בשאר ספרים.

וקשה דהך צרייתא כמאן מתוקמא לא כרבן שמעון בן גמליאל ולא כרבנן דאי רבנן א"כ הוה ליה למימני במתני' מגילה גבי תפילין ומוזוות שאין נכתבין אלא אשורית וכרבן שמעון בן גמליאל לא מתוקמא שהרי הוא ממיר אף יונית ואין לומר דהני מיילי נשאר ספרים [ממיר רשצ"ג יונית] אבל במגילה מודה שרץך אשורית זה אינו דהא בפרק שני ^(דף יח.) אמרי רב ושמואל דלעו יונית לכל כשר ומסיק דליניו אמור כרשצ"ג ומסיק נמי התם קא משמע לן דאף במגילה נמי אמרי מלתייהו ועל כרחק נרין לומר שזו הממתר אין סובר דרבן שמעון בן גמליאל קאי כוותיה דרב ושמואל דלקמן אלא סובר ליה דרבן שמעון בן גמליאל לא המיר במגילה אלא אשורית ומשום דכתיב בהו ככתנא וכלשונם ורב ושמואל דלקמן סגינרא להו [כשנינא] דרב אשי דנסמון: **וְרַב אַשִׁי אָמַר** **הוּא** **בְּשָׂאֵר סְפָרִים** ¹²או' יהודה היא.

וקשה דהא בפרק כל כתבי (שנת דף קטו: ושם) אמר רב אשי ⁽²⁾ אין צין ספרים למגילה אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ומגילה נרין אשורית כספר וצדיו אלמא דנשאר ספרים לא נרין אשורית וספר דדיו ואם כן מנא ליה לרב אשי לומר דר' יהודה מחמיר ומנריך כולי האי והא לא אשכח התם שום מנא דפליג עליה וי"ל דההיא דכל כתבי ⁽²⁾ מייירי לענין הגלה מפני הדליקה דווקא והכי קאמר נשאר ספרים יש להצילם אע"ג דנכתבין בכל לשון שהרי יש בהן כמה שמות קדושים אצל במגילה שאלין בה שום ארכיה אין להצילם אלא אם כן כמזהב כלכתמה והלא מייירי להכשיר לקרות בהן:

אַלְהִים **בְּרָא** **בְּרֵאשִׁית** פ"ה שאם כתבו בראשית ברא היו אומרים בראשית שם הוא ושמי רשיות הן וקשה שהרי בראשית אין שם כלל אלא בתחלה ועוד

שכתבו לו בלשון יונית בתחלה ונ"ל שהיונים היו יודעים שלעולם יש להזכיר הצורה בתחילה ואם כן אלו כתבו בראשית קודם היה אומר דשמי רשיות הן והסיבה הראשונה היו צורא אחד ואלהים היו השני משום הכי הפכו לו: **עַל** **נושא** **אדם**. פן יאמר להם וכי לא היה לו למשה רבנס סוס או גמל: ⁽³⁾ **(וְאֵל)** **זִאטוּטִי** **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**. וקשה אמאי לא כתבו לו וישלח את אצילי בני ישראל דכתיב בנסמן והיו לשון גדולה ויש לומר לפי שלא רצו לשקר ולכך כתבו לו זאטוטי

במקום נערי ובמקום אצילי דמשמע לשון גדולה כמו זוטו של ים ⁽³⁾דף כא: ומשמע נמי לשון השפלה כדאמרין התם ⁶ האומר ללוה חרצי (יעשה מד) זו צבל שהוא זוטו של עולם פי' עומקו ומחמתו ושפלה מכל ארצות כדאמרין נמי התם (שנת דף קיג:) הלאך נקרא שמה צבל שכל ממי מצול ננערו שם (וצמס דף קיג:)

אין

מחזיקין דקתני נכתבין בכל לשון בגיפן שלטו (פ), כלומר בצורות האותיות שלנו ובלשון אחרת וזולתי לשון הקודש, לפיכך מטמאין את הדברים שהאותיות נכתב אשורי הן. ומתני השנירה במסכת ידים בגיפן של שאר לשונות שבאומות, לפיכך אין מטמאין [את הדידים]. והאי פירוקה דרבה אפירכה וסוגיא דשמעתא בפירווקא דרב אשי סלקא. (את הדידים). ואקשינן אי הכי מאי איריא עיבירית שכתבו תרגום, אפי' עיבירית שכתבו עיבירית בגיפן של שאר לשונות לא, דקתני עד שיכתבנו אשורית על העור בדיו. ופרקינן לעולם שתי המשניות בגיפן שלנו ומשנה השנייה במסכת ידים לר' שמאלא בן גמליאל הוא דמצריך בכל הספרים אשורית. ודחינן וואקמא למתנינן דהתם רב אשי, בשאר ספרים וזולתי ספר תורה ור' יהודה היא. דתניא ספרים נכתבין בכל לשון ורבותינו (החזירין) ויזבחו וקריים שלמנים לוי' בפרוי בי באפס הרגנו איש ויברענא עקרו זור: בראשית מט ו משות' ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור ויקשב ארצה מצרים ויקח משה את משה האלללים שמוה ד כ מושב בני ישראל אשר ישבו במצרים וכו' וישלח את זאטוטי בני ישראל ואל זאטוטי בני ישראל לא שלח ידו לא

^[א] פן עירך ערך גפן